

Dokument nr. 8:79

(2001-2002)

Forslag fra stortingsrepresentantene Ursula Evje, Arne Sortevik og Per Sandberg om at det opprettes et uhildet klageorgan for skolen. Formålet for klageorganet skal være å ivareta brukernes rettssikkerhet i forhold til opplæringen, opplæringsmiljøet og skolepørsmål generelt

Til Stortinget

Bakgrunn

Gjennom år har det vært mange situasjoner i tilknytning til skolen hvor foreldre har følt avmakt fordi de opplever å ikke ha fått gehør når det har oppstått problemer i forhold til barnas skolegang. Det vises bl.a. til forsker T. Nordahl, NOVA, sin undersøkelse om foreldrenes manglende tillit til skolen, hvor 12 pst. av foreldrene ikke turde ta opp saker i forhold til skolen av frykt for represalier som ville ramme deres barn. Foreldre som har vært misfornøyd med barnas skoletilbud har ikke nådd frem når de har forsøkt å ta tak i problemene. Befring-utvalget NOU 2000:12 viser til at «Den største instansen på oppvekstområdet, grunnskolen, har større omsorg for skolefagene enn skoleelevenes ve og vel, uten at dette har skapt noen særlige initiativ fra oppvekstpolitiske eller oppvekstfaglige instanser.» Videre sies det at i begge tilfeller illustrerer dette en form for ansvarsfraskrivelse som er uholdbar, i lys av de omfattende utfordringer en står overfor på hele oppvekstområdet. I en rekke tilfeller har barnevernet blitt gitt kunstige føringer, i form av ensidig fokusering på barnets atferdsproblemer og foreldrenes «synbare» fremtreden som skolen tolker som aggressiv og fiendtlig. Dette uten at skolen overhodet belyser sin egen andel i forhold til sviktende omdømme, mangel på kompetanse når det gjelder håndtering av atferdsproblematikk (F 4100/2 Nordahl-utvalgets innstilling, side 28, vedrørende «sorte hull i internasjonal kunnskapsverden»). Videre vises det til T. Overland og T. Nordahl Evaluering av Oslo kommunes spesialundervisning *Ideal og realiteter* hvor de uttaler «Det synes å være en kultur for at lærere bestiller bistand hos PPT som utløser diagnoser av patologisk karakter.» Noe som hindrer en kvalitativ fokusering på samspillet elev/lærer. Dette har resultert i at saker er blitt ført i rettsapparatet.

Elever har etter opplæringsloven lovfestede rettigheter knyttet til opplæring. Flere rettssaker har imidlertid vist at kvaliteten i skolen er svært varierende, men også den enkelte skoles kultur på å «ta mer hensyn til skolens interesser enn den enkelte elevs ve og vel» jf. Befring-utvalget over. De store variasjoner i kvaliteten ved de enkelte grunnskoler, blir også påpekt i en ekstern undersøkelse, nedsatt av Norgesnettrådet, Evaluering av allmennlærerutdanningen ved fem norske institusjoner datert januar 2002. Rapporten peker på «at faste rutiner for kvalitetssikring ser ut til å være helt eller delvis fraværende ved institusjonene per dags dato». Evalueringskomiteen her merket seg følgende:

- De ansatte gav uttrykk for en noe uklar oppfatning av organisasjonen.
- Målene for organisasjonen virket noe diffuse, og det var ikke alltid like umiddelbart klart at alle i organisasjonen arbeidet for felles mål eller en felles visjon.
- Det rår en del frustrasjon, dels knyttet til rammeplanene, men også til systemet generelt.

Rapporten peker på at det innen sektoren må vektlegges *en tydeligere ledelse og enklere organisasjon, systemer for veiledning og støtte, systemer for kvalitetsutvikling og systemer for kvalitetssikring.*

Forslagsstillerne vil vise til at Fremskrittspartiet ved flere anledninger har påpekt de samme forhold og videre at det er fremmet forslag som ville ha gjort det mulig å være i forkant av en uheldig utvikling som synes å ha pågått over tid.

Statens Utdanningskontor skal ha tilsyn med at skolene overholder de lover og regler som eksisterer. Det viser seg at dette tilsynet ikke fullt ut ivaretar foreldrenes tillit og rolle innen skolen og fremstår som mangelfullt i mange fylker. En rekke elever og deres

familier er misfornøyd med den undervisningen de har tilgang på. Noen elever har en skolehverdag som ikke oppleves som tilfredsstillende. Disse elevene kan henvende seg til skolen for å forsøke å få til endringer, men det viser seg i mange tilfeller å være svært vanskelig. Jf. mediaoppslag om ungdomsskoleelev som anla sak mot Tynset kommune om erstatning for tapt undervisning etter årelang mobbing. Saken ble henlagt.

Det har igjennom mange år blitt satt søkelys på mobbing som et stort og stadig økende problem. Professor Dan Olweus er en foregangsmann i dette arbeidet, og han definerer mobbing som et overgrep. På tross av dette, finnes det i dag ikke sanksjonsformer eller spesifikke muligheter for å beskytte den som lider under overgrepet, verken i opplæringsloven eller i andre lover. Overgriperen, eleven som mobber, er heller ikke omtalt i lovene eller på annen måte utsatt for sanksjoner. Mange barn opplever derfor ikke å få hjelp av skolen til å stanse denne type overgrep, og de opplever seg sviktet av skolens voksne aktører. Av disse barna er det flere som må flytte fra sitt nærmiljø, bytte skole eller forsøke å usynliggjøre seg selv. Ofrenes utviklingsmuligheter blir sterkt begrenset på grunn av overgrep og mangelfulle tiltak. I tillegg får samfunnet en generasjonseffekt når disse barna selv møter skolen 15-20 år senere, men da som foreldre for egne barn med akkumulerte nederlag og sterk mistro som fundament for dialog.

Det er nedfelt i flere lover at barn har krav på og rett til en trygg og givende læresituasjon den tiden de tilbringer på skolen. Likevel blir det dokumentert, utover enhver tvil, at kunnskap om forebyggende arbeid for å hindre bråk og læringshemmende uro er et sort hull både i Norge og i den internasjonale kunnskapsverden. Frem til nå har ikke brukere av skolen, elever og foreldre hatt noe frittstående organ som kan gå inn og påpeke mangel på kunnskap i skolen som innvirker på brukernes rettssikkerhet. Skolen, som samfunnsformende organ, har stor makt, men den samme skolen oppleves som å ikke ha et etisk fundamentert forhold til egen funksjon. Herunder som selvstendig formidler av generasjonsansvar og perspektiv.

Av denne grunn er det vanskelig for brukere å oppnå resultater eller nå igjennom i forhold til uenighet mellom bruker og fagpersonellgrupper. Derfor er det svært hensiktsmessig at brukerne av skolen kan få et uavhengig, uhildet organ som de kan henvende seg til, dersom de føler at de ikke blir hørt på en måte de selv opplever som tilfredsstillende.

Et slikt organ vil være med på å ivareta barns rettssikkerhet i forhold til opplæringen og opplæringsmiljøet i en videre betydning.

Ressurstildeling

Foreldre/foresatte til barn med individuelle rettig-

heter i forhold til spesialundervisning, har i en del tilfeller stilt seg kritisk til hvordan tildeling av spesialundervisningstimer gjøres. Erfaring viser at nødvendige ressurser anbefalt av Pedagogisk-psykologisk tjeneste etter undersøkelser og kartlegging av funksjonsdyktighet og barnets behov, ofte blir mer enn halvert uten annen begrunnelse enn hensynet til kommunens økonomi. Dette strider mot foreldrenes oppfatning av barnets rettigheter i forhold til loven. Videre oppleves det som vanskelig å få den nødvendige spesialistvurdering av barnet i kommuner hvor slik kompetanse mangler. Spesialundervisning blir gitt gjennom år uten at kvaliteten på undervisningen eller elevens utbytte blir evaluert og den individuelle undervisningsplanen blir korrigert. Forslagsstillerne vil vise til oppslag i VG om Rune Kristiansen, som selv hevder å fremstå uten lese- og skriveferdigheter. Det fra flere hold blitt hevdet at tildeling av ressurser til spesialundervisning etter enkeltvedtak har tjent til å gi den enkelte lærer arbeidsro i den resterende klasse, mer enn hensynet til den enkelte elevs utvikling. Det er en økende trend til at det søkes om strategisk tildeling av spesialpedagogiske ressurser for å øke skolens eller klassens samlede ressurser. Dette fører til en overdiagnostisering av elever med de negative konsekvenser dette gir. Det synes å være på linje med forhold beskrevet av Nordahl-utvalget og Befring-utvalget, se over. Hensikten med individuelle opplæringsplaner som blir utarbeidet sammen med foreldrene synes å være borte. Dette igjen er en svekkelse av brukernes rettssikkerhet og det offentlige skoleverkets troverdighet. Påstanden om svekkelse av rettssikkerheten gir seg selv og opplæringslovens formål siteres:

«§ 1-2 Formålet med opplæringen

Grunnskolen skal i samarbeid og forståing med heimen hjelpe til med å gi elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikle evnene og føresetnadane deira, åndeleg og kroppsleg, og gi dei god allmennkunnskap, slik at dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.»

Fagkonklusjoner

Det utføres både nasjonale og internasjonale undersøkelser for å måle kunnskaps- og ferdighetsnivå blant elever. Senere års undersøkelser om elevers ferdigheter blant annet i lesing og skriving, viser at lovens formål ikke ivaretas godt nok. Dette er et problem for svært mange foreldre i Norge. Det er i denne sammenheng påfallende at undersøkelsene i hovedsak omfatter relativt enkle målekriterier som fagkunnskap. Når det gjelder variable kriterier som sosiale ferdigheter og sosialt samspill, som viser elevenes evne til empati og dannelses, synes også dette ved de undersøkelser som er foretatt å ligge langt tilbake. Hovedtyngde for målinger gjelder om elever er flinke

til å samarbeide i grupper, ikke om gruppene fungerer homogent. Brukerne trenger et uhildet uavhengig klageorgan eller kontrollorgan som ivaretar kvaliteten på opplæringen for alle. Organet forutsettes også å kunne brukes av ansatte i skolen når det gjelder saker som ikke er knyttet opp til tarifforhandlinger.

Forslagsstillerne viser til at Fremskrittspartiet i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 14 (1997-1998), Innst. S. nr. 117 (1997-1998), pekte på at skolen ikke lenger bare formidler kunnskaper, men i stor grad også har ansvaret for oppdragelsen, jf. St.meld. nr. 23 (1997-1998) og Befring-utvalget. Skolens ansvar som oppdragere i nært samarbeid med foreldrene fremkommer i flere sammenhenger, men det synliggjøres godt i § 1-2 i opplæringsloven som er sitert over. Skolens oppdragerfunksjon kan sees som en betydelig inngripen i foreldreansvaret etter barneloven § 30, men det nære likeverdige samarbeidet mellom hjem og skole kan oppveie ulempene. Det er viktig å understreke at foreldrene fortsatt er barnas viktigste ansvars- og autoritetspersoner.

For å ivareta sin del av ansvaret er det både viktig og nødvendig at foreldrene får direkte innflytelse og medbestemmelsesrett i barnas skolegang. I de tilfeller hvor dette ikke fungerer er det nødvendig at foreldrene har et klageorgan i forhold til skolen, slik at kostbare prosesser for rettsapparatet ikke blir regelen i fremtiden.

Forslagsstillerne understreker at Fremskrittspartiet har fremmet forslag om et eget og uavhengig skoletilsyn etter den engelske modellen. Dette kvalitets- sikringsorgan er fortsatt vår politikk. Imidlertid vil

forslag om et uhildet skoleombud etter vår oppfatning ikke komme i konflikt med kvalitetssikringsorganet som vil være et statlig kontrollorgan, men tvert imot gi større fokus på brukernes rettigheter og den enkeltes rettssikkerhet.

Et uavhengig skoleombud må forventes å ha et sterkere fokus på de kvalitets- og rettssikkerhetsmessige sider ved de aktuelle utdanningstilbud og måloppnåelsen for den enkelte elev i forhold til gjeldende lover og regler. Det må være en forutsetning at ansvar for egen læring ikke brukes som en mulig vei for ansvarsfraskrivelse. Videre må det forutsettes at et politisk og departementalt uavhengig organ skjermes mot utilbørlig påvirkning fra partene innen de aktuelle utdanningsløp. Det må også være en forutsetning at Ombudet skal ha en rettslig uavhengig stilling og være en faglig autoritet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme egen sak for Stortinget om opprettelse av et politisk og departementalt uavhengig ombud for grunnskolen og den videregående opplæringen med ansvar for å ivareta den enkelte elevs rettssikkerhet knyttet til opplæringen og opplæringens kvalitet.

26. februar 2002